

BESLUT

2020-09-21

Dnr: 20/00123

SAKEN

Historien om Hare Krishna, Kunskapskanalen (UR), 2020-01-09, program om en religiös rörelse; fråga om opartiskhet

BESLUT

Programmet fälls. Det strider mot kravet på opartiskhet

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Utbildningsradio AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Programmet var en dokumentär som till stor del fokuserade på grundaren av den religiösa rörelsen Hare Krishnas liv, religiösa filosofi och arbete med att sprida rörelsen i västvärlden. I programmet gavs en historisk skildring av rörelsens hinduiska ursprung och dess utveckling från en liten religiös grupp i New York till att bli en rörelse med medlemmar över hela världen beskrevs genom historiskt bildmaterial samt intervjuer. Merparten av de som intervjuades i dokumentären var anhängare av rörelsen men även ett antal forskare inom religionsvetenskap medverkade.

I den avslutande delen av dokumentären framkom det att rörelsen under perioder fått mycket uppmärksamhet i media. Det framkom även att rörelsen flera gånger hade anklagats för att vara en sekt och för att hjärntvätta sina medlemmar. En person som titulerades "anhängare/advokat" berättade om en uppmärksammat rättegång i New Yorks högsta domstol där två anhängare av rörelsen stod åtalade för att bland annat ha hjärntvättat medlemmar i rörelsen. Åtalet avvisades och anhängaren/advokaten sa bland annat följande om utgången av rättegången (enligt svensk översättningstext).

Domare Leahy i New Yorks högsta domstol fann till slut att... Jag citerar: "De drog nytta av en legitim religion med mångtusenåriga rötter i Indien." Här i landet har vi en oförfylld rätt att tro på vad vi vill. Rättegången ses som en brytpunkt. Den omnämns i

juridisk facklitteratur och artiklar om sektmotståndets historia. Den har haft nationell betydelse.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis att programmet var en okritisk och partisk propagandafilm för Hare Krishna och att produktionsbolaget bakom filmen är starkt förknippat med rörelsen.

En anmälare anser att programmet på ett subjektivt sätt tog upp anklagelserna mot Hare Krishna om att rörelsen hjärntvättar sina anhängare. Den kritik som lyftes fram mot rörelsen bemöttes med snömos och slutsatsen som presenterades var att inga fel hade begåtts. Även en rättegång mot några av rörelsens anhängare beskrevs på ett starkt vinklat sätt. I den del som handlade om rättegången mot rörelsen tilläts bara personer inom rörelsen tolka utgången av rättegången. Bland annat citerades en lösryckt del av en mening i en dom som inte återspeglade vad rättegången handlade om.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) anser att programmet överensstämmer med kravet på opartiskhet och anför följande.

Historien om Hare Krishna är en färgstark dokumentär som porträtterar grundaren till en rörelse som etablerades i USA på 1960-talet och som sedermera kom att sprida sig till övriga västvärlden. Rörelsen förekommer än i dag, om än av mindre omfattning, och är känd som en nyreligiös rörelse som hämtar sin inspiration från hinduismen. Rörelsen har uppmärksamats för sin alternativa livsåskådning. Karaktäristiskt för en sådan rörelse är att det oftast förekommer en framskjuten person och i det avseendet är programmets porträtt av dess grundare intressant ur flera hänseenden. Rörelsen återfinns exempelvis som fördjupningskurs på svenska universitet i ämnet för studier för alternativa religiösa rörelser.

Genom dokumentären fick tittaren en ökad förståelse och kunskap om hur olika företeelser har tagit form i samhället. Dokumentärens tema faller därför enligt UR väl in i såväl programbolagets uppdrag att sända utbildningsprogram som uppdraget att sända folkbildningsprogram. UR konstaterar vidare att det inom programbolagets uppdrag ges utrymme att i sina program upplysa och belysa inom ramen för en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet.

Att dokumentären tog utgångspunkt i grundaren till rörelsen, dennes bakgrund och i hur rörelsen tog form framgick tydligt i såväl programpresentationen som i dokumentärens titel. Dokumentären inleddes med ett historiskt nyhetsinslag från USA om Hare Krishna och följdes av en presentation av dess grundare. Därmed

framgick det att dokumentären hade ett historiskt perspektiv med fokus på rörelsens grundare. Detta framgick även i den skriftliga presentationen över programmet på UR play. I dokumentären lyftes det även fram kritik mot rörelsen. Man fick som tittare bland annat ta del av den rättsliga process som rörelsen gick igenom i USA och där kritiska åsikter kom till tals. Mot bakgrund av att det tydligt framgick för tittaren att dokumentären skildrade ett ämne ur en särskild utgångspunkt och att det i programmet även förekom kritiska röster anser UR inte att programmet strider mot kravet på opartiskhet.

Beträffande den kritik som framförts gällande dokumentärens producenter så stämmer det att några av dem har kopplingar till rörelsen. UR uppmärksammade detta först efter sändning och lade därför till en informationsskylt vid publicering på programbolagets webbplats eftersom det är en omständighet som naturligtvis borde framhållits för tittarna redan när programmet sändes första gången.

AKTUELL BESTÄMMELSE

UR ska utöva sändningsrätten opartiskt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Det framgick av dokumentärens inledning att utgångspunkten var att skildra Hare Krishna och rörelsens grundare. Programmet var dock närmast en hyllningsfilm till rörelsen där de som intervjuades och medverkade i dokumentären i stort var anhängare och där programmets producenter hade koppling till rörelsen. Detta kan accepteras om utgångspunkten görs tydlig för publiken. Någon introduktion eller annan information till tittarna om detta förekom dock inte. Eftersom en sådan programpresentation saknades strider sändningen mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg och Erik Fichtelius efter föredragning av David Claesson.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

David Claesson

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.